

МАЄВСЬКИЙ

Володимир Андрійович
for.blessman@gmail.com

УДК 341.23:339.5/9

ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ РІШЕНЬ ОРГАНУ З ВИРІШЕННЯ СПОРІВ
СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІDECISIONS' RESPONSIBILITY OF DISPUTE RESOLUTION BODY OF
WORLD ORGANIZATION OF TRADEстудент, Київський
національний торговельно-
економічний університет
факультет Міжнародної
торгівлі і права*Статтю присвячено вдосконаленню винесення рішень Органу з вирішення спорів в рамках СОТ. Проведено аналіз рекомендацій, які стосуються шляхів виконання рішень Органом з вирішення спорів. Розроблено пропозиції з вдосконалення винесення рішень в рамках СОТ.**Стаття посвящена совершенствованию вынесения решений Органа по разрешению споров в рамках ВТО. Проведен анализ рекомендаций, касающихся путей выполнения решений Органом по разрешению споров. Разработаны предложения по совершенствованию вынесения решений в рамках ВТО.**The article is devoted to improving the decision of the WTO Dispute Settlement Body. The analysis of the recommendations concerning the ways of implementation of the decisions by the Dispute Settlement Body is carried out. Proposals for improvement of decision making within the framework of the WTO are developed.***Ключові слова:** Світова організація торгівлі, Орган з вирішення спорів, Апеляційний орган, третейські групи, обов'язкове рішення, винесення рішення**Ключевые слова:** Всемирная торговая организация, Орган по разрешению споров, Апелляционный орган, третейские группы, обязательное решение, вынесение решения**Keywords:** World Trade Organization, Dispute Settlement Body, Appellate Body, arbitration groups, compulsory decision

ВСТУП

Процедура врегулювання суперечностей в рамках Світової організації торгівлі (далі – СОТ) є досить винятковою системою врегулювання існуючих між-державних економічних спорів.

Врегулювання спорів в межах СОТ є відмінною від інших існуючих за своїм змістом системою, що свідчить про те, що вирішення спору в СОТ кардинально відрізняється від вирішення спорів у національних та міжнародних судах, оскільки вирішення економічних спорів – це однорідне поєднання дипломатичних, судових та арбітражних елементів в єдине.

Під час впровадження в життя цілей та завдань СОТ, вагому роль відіграє саме процедура та механізм врегулювання суперечок, яка відповідно допомагає досягти консенсусу між суб'єктами спору. Процедура врегулювання спорів у рамках СОТ втілює в життя основну мету, яка полягає саме у зменшенні напруги між конфліктуючими сторонами (між державами-членами організації, так й між державами, які не є членами СОТ, бо держави-члени СОТ зобов'язуються звертатися до органів з вирішення спорів, у випадку виникнення конфліктних ситуацій).

Основною метою даного дослідження є спроба проаналізувати питання, що стосуються юридичної сили рішень, які приймаються за результатами процедури врегулювання спорів між державами-членами СОТ, шляхом розгляду чинної практики, аналізу відповідних положень Домовленості про правила та про-

цедури, що регулюють вирішення спорів, дослідити погляди науковців в даному контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У вітчизняній та зарубіжній літературі проблеми визначення, розробки та шляхів удосконалення механізму вирішення торговельних спорів в рамках СОТ були надзвичайно важливими впродовж всього періоду існування організації та знайшли своє відображення в працях таких відомих вітчизняних і зарубіжних вчених як: І.І. Дюмулен, М.А. Баймуратов, С.В. Іванова, та В.М. Шумілов [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Однак, зважаючи на умовно «економічний» напрямок досліджень останніх, поверхневу розробку юридичних аспектів без достатньої їх деталізації та приділення уваги процедурі вирішення торговельних суперечок, очевидна актуальна необхідність заповнення існуючих прогалів [7, 3].

Проблема обов'язковості рішень Органу з вирішення спорів Світової організації торгівлі є однією з найбільш дискусійних серед науковців та практиків, тому наведене свідчить, що розгляд теми є актуальним в наш час.

МЕТОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ є комплексний аналіз механізму юридичної сили рішень механізму врегулювання спорів в рамках СОТ.

Виходячи з поставленої мети, в дослідженні визначено наступні **завдання**:

1. Надати характеристику Органу з вирішення спорів СОТ.

2. Дослідити характер рекомендацій, які стосуються шляхів виконання рішень Органом з вирішення спорів.

3. Розробити пропозиції з вдосконалення винесення рішень в рамках СОТ.

Об'єкти. До об'єктів дослідження відносяться безпосередньо: суспільні відносини, що виникають винесенні Органом з вирішення спорів рішень.

РЕЗУЛЬТАТИ

Суттєвою тенденцією сучасного етапу розвитку суспільних відносин є всеохоплююча глобалізація економічних процесів. Виникнення такої тенденції датується кінцем ХХ ст., сьогодні ж вона визначається як інтенсифікація процесів формування нової системи світового господарства. Даний етап характеризується такими ознаками як взаєморозуміння, повага та співробітництво. Розширення системи зовнішньоекономічних зв'язків, налагодження відносин між державами в економічній сфері, створення та вдосконалення процесу економічного співробітництва, все це підвищило роль міжнародних економічних організацій.

Підвищення рівня глобалізаційних процесів в економічному житті суспільства є наслідком розширення спектру функцій та завдань міжнародних економічних організацій, які мають на меті забезпечити та zorganizувати співробітництво між державами-членами, а й мають створити надійну систему, яка б забезпечила правове регулювання міжнародних економічних відносин, контроль за діяльністю держав в економічній сфері, взаєморозуміння з між державами та іншими суб'єктами міжнародного економічного права, створення органів, які б вирішували міждержавні економічні спори.

Наріжним каменем, на сучасному етапі розвитку міжнародних економічних відносин, є виникнення великої кількості міждержавних суперечок. Активну позицію в таких питаннях все частіше займає Світова організація торгівлі.

У ст. 3 п. 2 «Домовленості про правила і процедури врегулювання суперечок» закріплено, що «система врегулювання спорів СОТ є центральним елементом у справі забезпечення безпеки і передбачуваності багатосторонньої торговельної системи. Члени СОТ визнають, що система служить для захисту прав та зобов'язань членів СОТ за охопленими угодами, а також для тлумачення існуючих положень цих угод відповідно до звичайних правил тлумачення міжнародного публічного права» [1]. Стадія виконання рішень Органу з вирішення спорів СОТ (далі – ОРС СОТ), як і у будь-якій іншій міжнародній судовій чи судовоподібній системі, є одним з найбільш відповідальних етапів усієї процедури врегулювання суперечностей [2, С. 145]. Значення такої стадії полягає у тому, що вона спрямована на відновлення взаєморозуміння, знаходження компромісу та приведення відносин до єдиного. Таким чином, питання вивчення

юридичної сили рішень ОРС СОТ є важливою складовою в системі вирішення спорів в рамках СОТ.

Коли третейська група чи Апеляційний орган доходять висновку, що торговельні заходи країни не відповідають її зобов'язанням за будь-якою з багатосторонніх угод, вони рекомендують відповідній країні-члену привести зазначені заходи до відповідності угодам СОТ [4, Ст. 19.1]. Тут слід зазначити, що Апеляційний орган чи третейські групи мають право визначати систему засобів, використання яких дозволить досягти відповідності праву СОТ. Таким чином, можна констатувати, що результатом вирішення спору в рамках Світової організації торгівлі є такі елементи, як: обов'язковий, який стосується приведення рішення спору у відповідність праву СОТ, та, другий елемент – додатковий, при якому можуть бути визначені пропозиції щодо засобів та шляхів виконання процесів по усуненню суперечностей.

Питання щодо юридичної сили рішень механізму врегулювання спорів є досить проблемним. Існує навіть така точка зору, згідно з якою не можна розглядати третейські групи чи апеляційний орган як «трибунали» [6], оскільки доповіді не мають самостійної юридичної сили. Як зазначають науковці у своїх працях, доповіді не містять «рішень», проте висновки, які є у доповіді, зазначені «рекомендаціями». Проте слід підкреслити, на наш погляд, важко заперечувати набуття такими доповідями необхідної «обов'язковості» після етапу їх затвердження на засіданні ОРС СОТ [4, Ст. 16.4 та 17.14]. Також, розглядаючи дане питання з іншого боку, думку щодо обов'язковості приписів доповідей підкріплюють, по-перше, їхня «остаточність» – доповіді не можуть бути змінені ОРС СОТ, так ОРС наділений лише повноваженнями щодо їх затвердження, а по-друге – теорія міжнародного права містить концепцію, згідно з якою обов'язковість рішення впливає вже із самої згоди сторін передати повноваження щодо вирішення спору третій стороні. Як відзначає Шаффер, правила СОТ мають значення саме тому, що вони застосовуються у сильній системі врегулювання спорів [7, С. 2-3]. З огляду на це маємо на меті розглянути питання щодо юридичної сили рішень ОРС СОТ.

Таким чином, щодо юридичної обов'язковості рішень ОРС СОТ, то у науці міжнародного економічного права чітко виокремлюють наступні підходи. Так, наприклад, такі науковці, як Белло Дж. та Сайкс А., розглядають рекомендації, що містяться в затверджених ОРС СОТ доповідях груп експертів, як юридично необов'язкові за міжнародним правом. На їх думку, вони залишають стороні спору, яка «програла», можливість або виконати ці рекомендації, або надати іншій стороні відповідні «компенсації». Наприклад, науковець Джудіт Белло, зазначає, що: «Так само як правила ГАТТ, які передували нормам СОТ, правила СОТ просто не є «обов'язковими» у традиційному сенсі. Коли група експертів, яку було створено згідно Домовленості СОТ про правила і процедури врегулювання спорів, приймає рішення, спрямоване проти якогось члена, не існує можливостей ув'язнення, примусових заходів, компенсації збитків чи поліцейського примусу. СОТ не має ніякої в'язниці, судових виконавців, блакитних шоломів, полі-

цейських кийків чи сльозогінного газу. Скоріше, СОТ – по суті конфедерація суверенних національних урядів – спирається на добровільне підпорядкування. Унікальність системи ГАТТ/СОТ полягає у тій гнучкості, з якою вона пристосовує національне здійснення суверенітету, і у той самий час сприяє дотриманню торговельних правил за допомогою стимулів» [8, С. 416–417]. Численна група науковців, серед яких можна зазначити А. Алеманно, Роберт Е. Броденінг, О.О. Мережко, А.С. Смбалян, дотримуються тієї думки, що затверджені ОРС СОТ доповіді груп експертів встановлюють саме міжнародно-правові зобов'язання, згідно з якими відповідний член СОТ повинен привести свою торговельну практику у відповідність із правовими нормами ГАТТ/СОТ. При цьому можливість компенсаційних заходів є лише надзвичайним заходом, який застосовується лише у разі невиконання членом СОТ рекомендацій групи експертів [3, С. 75]. Навіть аналізуючи практику врегулювання спорів за часів ГАТТ 1947 [9], можна зробити висновок, що й тоді сторони розглядали доповіді груп експертів як юридично обов'язкові. «Юридичний ефект затвердженої доповіді групи експертів полягає в міжнародно-правовому зобов'язанні виконати рекомендацію групи експертів» [10, С. 63], тобто можна дійти висновку, що доповіді груп чи апеляційного органу, затверджені ОРС СОТ, містять міжнародно-правові норми та, відповідно, їхнє невиконання становить міжнародне правопорушення. А. Алеманно зазначає, що: «Після того як рекомендація затверджена ОРС, сторона, що програтала, має в першу чергу обов'язок привести неправомірний захід у відповідність із правом СОТ» [11]. Таким чином, механізм затвердження рішень на засіданні Органу з вирішення спорів СОТ наводить на думку про обов'язковість рекомендацій, що у них містяться, оскільки ОРС є перш за все політичним органом, який виражає спільну волю країн-членів СОТ. З огляду на вище викладене, ми приходимо до думки, що рекомендації, що стосуються приведення оспорюваного заходу у відповідність є обов'язковою для виконання, проте як було зазначено, пропозиції щодо засобів, за допомогою яких рекомендації можуть бути виконані, не є обов'язковими.

Необов'язковість зазначених пропозицій неодноразово підтверджувалася третейськими групами та апеляційним органом [12].

На нашу думку, доцільним буде закріплення в Домовленості про правила та процедури, що регулюють вирішення спорів, саме норм що, стосуються юридичної обов'язковості рішення ОРС, а також, як вже зазначалося, третейські групи та апеляційний орган не повній мірі використовують право щодо зазначення у власних доповідях шляхів та засобів виконання відповідного рішення.

Вважаємо, що буде слушним перетворити зазначене право на обов'язок. Продовжуючи думку, вважаємо доцільним, що у майбутньому такі шляхи будуть сприяти покращенню рівня імплементації рішень Органу з вирішення спорів СОТ, саме зі сторони держав, що розвиваються та найменш розвинених країн. Нагромадження загальної практики буде сприяти заощадженню правових ресурсів Апеляцій-

ного органу та третейських груп, а також держав-членів щодо яких виносяться рішення.

ВИСНОВКИ

На підставі викладеного вище дослідження, можна зробити ряд загальних висновків.

1. Питання щодо юридичної сили рішень Органу з вирішення спорів є досить проблемним.

2. Затверджені рекомендації Органом з вирішення спорів стосуються необхідності приведення оспорюваного заходу у відповідність із правом СОТ, є обов'язковими.

3. Досліджено той факт, що рекомендації, які стосуються шляхів виконання рішень не мають обов'язкової юридичної сили.

4. Незважаючи на необов'язковий характер рекомендацій, які стосуються шляхів виконання рішень Органом з вирішення спорів, вони не повинні зневажатися Апеляційним органом та третейськими групами. Вважаємо, що доцільним було б запровадити встановлення обов'язку для Апеляційного органу та третейських груп зазначати шляхи виконання рекомендацій під час доповіді.

5. Позитивним у дослідженні можна зазначити той факт, що рекомендації, які стосуються засобів виконання рішень Органу з вирішення спорів мають на меті акумулювати та нагромадити значний масив практики, яка у майбутньому створить всі необхідні умови для заощадження правових та фінансових ресурсів в першу чергу для інституцій Світової організації торгівлі, а також для держав-членів СОТ.

Список використаних джерел

1. Домовленість про правила та процедури врегулювання суперечок 1994 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=981_019

2. Энтин М.Л. Международные судебные учреждения. Роль международных арбитражных и судебных органов в разрешении межгосударственных споров / М.Л. Энтин. – М. : Междунар. отношения, 1984. – С. 145

3. Мережко О.О. Правове регулювання світової торгівлі : навч. посіб. / Мережко О.О., Неліп М.І. – К.: Наук. думка, 1999. – С. 75

4. Угода про заснування Світової організації торгівлі від 5 квітня 1994 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_342

5. Чибісов Д.М. Процедура вирішення спорів в рамках Світової організації торгівлі: теорія і практика / Д.М. Чибісов // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.), Л.І. Кормич (заст. голов. ред.), Ю.П. Аленін [та ін.]; МОН України, НУ ОЮА. – Одеса: Фенікс, 2011. – Вип. 42. – С. 135-144.

6. Sacerdoti Giorgio. The Dispute Settlement System of the W.T.O.: Structure and Function in the Perspective of the First 10 Years / Sacerdoti Giorgio ; Bocconi University, Institutes of Comparative Law (IDC). Legal Studies Research Paper Series No. 07-03 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssrn.com/abstract=981029>

7. Shaffer Gregory C. *Defending Interests: Public-Private Partnerships in WTO Litigation* / Shaffer Gregory C. – Washington, DC: Brookings Institution Press, 2003. – P. 2-3

8. Bello Judith. *The WTO Dispute Settlement Understanding: Less is More* / Bello Judith // *AJIL*. – Vol. 90. – 1996. – P. 416–417

9. General Agreement on Tariffs and Trade 1994, Apr. 15, 1994, Marrakech Agreement Establishing the World Trade Organization, Annex 1A, The Legal Texts: The Results Of The Uruguay Round Of Multilateral Trade Negotiations 17 (1999), 1867 U.N.T.S. 187, 33

I.L.M. 1153 (1994)

10. Jackson John H. *The WTO Dispute Settlement Understanding: Misunderstanding on the Nature of Legal Obligation* / Jackson John H. // *AJIL*. – Vol. 91. – 1997. – Issue 1. – P. 60-64.

11. Alberto Alemanno. *Private parties and WTO Dispute Settlement System* / Alberto Alemanno; Cornell Law School LL.M. Papers Series. Paper 1, 2004. Режим доступа: <http://works.bepress.com/alemanno/1>

12. US – Antidumping Act of 1916 – Report of the Panel, circulated 29 May, 2000. WT/DS162/R